

УДК 37.016
П18

Серія «Мій конспект»
Заснована 2008 року

Паращич В. В.
П18 Українська мова. 5 клас. II семестр / В. В. Паращич,
О. Я. Загоруйко. — Х. : Вид. група «Основа», 2018. —
144 с. : іл., схеми, табл. — (Серія «Мій конспект»).

ISBN 978-617-00-3386-4.

Посібник серії «Мій конспект» надає базові варіанти конспектів уроків української мови та орієнтовне календарно-тематичне планування за оновленою 2017 року програмою.

Увесь програмовий матеріал поділено на тематичні блоки, до яких належать зокрема уроки розвитку зв'язного мовлення та контрольні роботи. Узявши за основу це видання, вчитель може створити власний конспект уроку, роблячи нотатки на полях аркушів.

Для вчителів української мови загальноосвітніх навчальних закладів.

УДК 37.016

Навчальне видання

Серія «Мій конспект»

ПАРАЩИЧ Валентина В'ячеславівна
ЗАГОРУЙКО Оксана Ярославівна

УКРАЇНСЬКА МОВА
5 клас. II семестр

Відповідальний за видання *Ю. М. Афанасенко*
Технічний редактор *Є. С. Островський*
Коректор *О. М. Журенко*

Підп. до друку 15.06.2018. Формат 84×108/16. Папір офсет.
Гарнітура Шкільна. Друк офсет. Ум. друк. арк. 15,12. Зам. № 18—06/18—05.

ТОВ «Видавнича група «Основа»».

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 6058 від 01.03.2018.

Україна, 61001 Харків, вул. Плеханівська, 66.

Тел. (057) 731-96-32. E-mail: office@osnova.com.ua

Телефон для замовлення: 0-800-505-212

(безкоштовно з мобільних та стаціонарних телефонів України)

Надруковано у друкарні ТОВ «ТРИАДА-ПАК».

Харків, пров. Сімферопольський, 6. Тел. (057) 703-12-21.

www.triada-pack.com, e-mail: sale@triada.kharkov.ua

ISO 9001:2015 № UA228351, FАMO TRIADA LLC (065445)

ISBN 978-617-00-3386-4

© Паращич В. В., Загоруйко О. Я., 2018
© Корягин В. О., макет обкладинки, 2018
© ТОВ «Видавнича група «Основа»», 2018

ПЛАНИ-КОНСПЕКТИ УРОКІВ

Дата _____

Клас _____

ФОНЕТИКА. ОРФОЕПІЯ. ГРАФІКА. ОРФОГРАФІЯ

УРОК 53

Тема. Уподібнення приголосних звуків

Мета: *навчальна* — закріпити знання учнів про приголосні звуки, їх вимову і написання; ознайомити із явищем уподібнення приголосних звуків; *розвивальна* — розвивати в учнів критичне та образне мислення, усне й писемне мовлення, фонетичний слух, логічне мислення, навички самостійної роботи; *виховна* — сприяти формуванню наполегливості, найкращих людських якостей.

Обладнання: підручник, тексти, презентація *Microsoft PowerPoint*.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань.

Очікувані результати: учні знають, що вивчають орфоепія та орфографія, що таке засоби милозвучності мови; правильно записують слова з вивченими орфограмами; обґрунтовують написання слів відповідними орфографічними правилами; виявляють відкритість до пізнання різних культур через мову.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ. ОГолошення теми й мети уроку. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Звернення вчителя до учнів

— Пропоную обговорити кілька висловлювань видатних людей про рідну мову, що переконають нас у надзвичайній важливості знання рідної мови. Сподіваюся, що ви усвідомлюєте значення мови й наполегливо її вивчатимете.

Щоб любити, потрібно знати, а щоб проникнути в таку тонку й неосяжну, величну й багатогранну річ, як мова, слід її любити.

(Василь Сухомлинський)

Мова вдосконалює серце і розум народу, розвиває їх. Доля нашої мови залежить і від того, як відгукнеться на рідне слово наша душа, як рідне слово бринітиме в цій душі, як воно житиме в ній. Навіть така сувора наука, як кібернетика, і та знайшла в українській мові свою першодомівку, адже маємо факт унікальний — енциклопедія кібернетики вперше у світі вийшла українською мовою в Києві.

(Олесь Гончар)

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАТЬ

Евристична бесіда

- ♦ Що нового, цікавого, корисного ви дізналися за канікули з прочитаних книжок, переглянутих телепередач, мережі Інтернет?
ЕР, ГВ, ЗБ, ПФ
- ♦ Навіщо людина повинна добре володіти рідною мовою?

III. СПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ

1. Опрацювання статті підручника. Відповіді на запитання.

Виконання завдань за вибором учителя

2. Вправа для спостереження

- ♦ Чим відрізняються звуки [т'] і [д']? Як потрібно написати і вимовити слово: *боротьба* чи *бородьба*? (Учні вимовляють слова спочатку по складах, потім швидше).

УРОК 54

Дата _____

Клас _____

Тема. Вимова і правопис префіксів *роз-*, *без-*

Мета: *навчальна* — ознайомити учнів із вживанням префіксів *роз-*, *без-*; навчати правильно писати слова з ними, знаходити й виправляти орфографічні помилки у словосполученнях, реченнях і текстах; формувати загальнопізнавальні вміння, знаходити слова з орфограмою в текстах; *розвивальна* — розвивати критичне мислення, творчу уяву, навички використання слів з поданими префіксами під час побудови власних висловлювань; *виховна* — за допомогою мовленнєво-комунікативного дидактичного матеріалу сприяти духовному збагаченню школярів.

Обладнання: підручник, презентації, роздавальні картки, ілюстративні матеріали.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань, формування вмінь та навичок.

Очікувані результати: учні вміють правильно використовувати й записувати префікси *роз-*, *без-* у словах; помічають й виправляють орфоепічні й орфографічні помилки, керуючись вивченими правилами; усвідомлюють красу, естетичну довершеність української мови, зокрема її милозвучність і мелодійність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Звернення вчителя до учнів

— В основі української мови — фонетичний принцип: як чую, так і пишу. Але є цього правила і винятки. Про них і буде наш урок.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Перевірка домашнього завдання

Читання та перевірка виконаної вдома вправи

2. Розв'язання проблемного запитання

- ♦ Чому в українській мові відбувається уподібнення приголосних? (Для легшої вимови: *дзвінкий звук зазвичай сильніший за глухий.*)

3. Виконання вправ

- ♦ Запишіть транскрипцію слів буквами.

[Проз'ба], [р'угзак], [одже], [е^нкзаме^н], [ве^нлигде^н'], [л'іджба].

- ♦ Пригадайте, що таке *антоніми*. Наведіть приклади дієслів та прикметників-антонімів. (*З'їхатися — роз'їхатися, хмарний — безхмарний.*)

III. СПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ. ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ І НАВИЧОК

1. Опрацювання учнями самостійно статті підручника. Відповіді на запитання. Виконання вправ за вибором учителя

2. Виконання тренувальних вправ

- ♦ До поданих слів доберіть антоніми. Позначте в них префікси. Підкресліть слова, у яких написання префіксу не відповідає вимові.

Зав'язка, загортати, об'єднати, одружуватися, схуднути, загадка, зустрітись, заплітати, звужувати, затиснути, зав'язнути, занепад, захоплений, талановитий, грамотний, діяльний, законний, захисний, озброєний.

- ♦ Запишіть слова записати у два стовпчики: 1-й — з буквою «з», 2-й — з буквою «с».

Ро..пис, вро..сип, ..кат, ..цементувати, ро..чин, ..формувати, ..тискач, ..чепити, ро..кис, ..прожогу, ..пад, бе..крилість, ..лизько, ..сох, ро..сунув, ..чавити, ро..сіл, ..шити, не..проста, ро..тин, бе..платно.

- ♦ Від запропонованих слів утворіть за допомогою префіксів *роз-* (*розі-*), *без-* нові слова. Поясніть їх правопис.

Робота, класти, захист, рвати, гнати, порада, лити, платити, шити, ставити.

- ♦ Замініть подані в дужках сполучення слів одним словом, запишіть їх.

Зразок: степ, який не має меж, — безмежний степ.

Сеанс (без перерви); людина (без душі); дитина (не має дому); острів (без людей); небо (без хмар).

Гра «Коректор»

- ♦ Виправте в словах помилки і запишіть правильні.

Росгорнути, роздати, бесхмарний, росфарбувати, росв'язати, без хитрісний, безкрайній, розкреслити, беззвучний, розчарований, бескінечний.

Фізкультхвилинка

Щось втомилась наша спинка,
І затерпли пальці.
Встанем дружно на хвилинку —
Скачем на скакалці.
Присідаєм і встаємо.
Пальцям працю надаємо.
В кулачок і з кулачка,
Щоб гнучка була рука.
Трохи шию розім'яли
І за парти посідали.

3. Творча п'ятихвилинка

ЗБ

- ♦ Складіть меню (можна жартівливе) на день відповідно до правил здорового харчування, використовуючи слова із *роз-* та *без-*.

Наприклад. Сніданок: яєшня з овочами безковбасна, безбеконна.

Перекус: яблуко, банан, апельсин безгемеошний.

Обід: крем-суп овочевий, картопля розтовчена, м'ясо куряче розпарене.

Перекус: цукерки з розмелених горішків, сухофруктів (кураги, родзинок, чорносливу).

Вечеря: каша з розмеленої крупи з молоком безцукрова з медом.

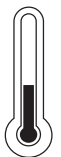
IV. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Запам'ятати правило написання префіксів *роз-*, *без-*. Виконати вправу за вибором учителя.

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

Інтерактивна вправа «Термометр»

(На дошці зображено термометр. Учні, виходячи, позначають рисочкою рівень задоволення, отриманого на уроці.)

УРОК 55

Дата _____

Клас _____

Тема. Спрощення в групах приголосних

Мета: *навчальна* — розкрити учням особливості мовного явища — спрощення в групах приголосних; удосконалювати навички правильної вимови звуків української мови; *розвивальна* — розвивати образне та критичне мислення, творчу уяву, навички правильного написання слів, у яких відбувається спрощення; *виховна* — сприяти формуванню інтересу до мови, культури мовлення.

Обладнання: підручник, презентації, роздавальні картки, ілюстративні матеріали.

Тип уроку: урок засвоєння нових знань, формування вмінь та навичок.

Очікувані результати: учні розуміють явище спрощення в групах приголосних; знають про винятки; використовують засоби милозвучності у своєму мовленні; помічають і виправляють орфоепічні й орфографічні помилки, керуючись вивченими правилами; усвідомлюють красу, естетичну довершеність української мови, зокрема її милозвучність і мелодійність.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Звернення вчителя до учнів

— Українська мова дуже мелодійна, співоча. Це відзначили навіть на міжнародному конкурсі мов, що відбувся в Парижі 1934 року. Українська посіла почесне третє місце після італійської та арабської. Мелодійність мови досягається за допомогою правильного чергування голосних та приголосних звуків, тому відсутні (за невеликим винятком) слова зі збігом трьох і більше приголосних поспіль. Це стосується здебільшого слів іншомовного походження. Про спрощення приголосних і йтиметься на уроці.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

Перевірка домашнього завдання.

- ♦ До поданих слів доберіть спільнокореневі протилежні за значенням із префіксами *роз-*, *без-*. Запишіть утворені слова, позначте префікси.

Зразок: завантажити — розвантажити.

Зав'язати, діяльний, зійшлися, єднати, людний, цінний, копати.

III. СПРИЙНЯТТЯ ТА ЗАСВОЄННЯ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ. ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ ТА НАВИЧОК

1. Опрацювання статті підручника про спрощення приголосних.

Відповіді на запитання. Виконання вправ за вибором учителя

2. Мовна гра «Відгадай слово»

- ♦ Складіть і прочитайте слова, що стосуються теми.

СТШІСОТ (*шістсот*), СЛІЙВІЩА (*щасливий*), ЖТИЕНЬД (*тиждень*),
ИСЛИВЙУЛЕ (*услесливий*), ИНСКОРИЙ (*корисний*), ОБЙЛАСИН (*обласний*).

3. Мовний практикум

- ♦ Доберіть до іменників тільки ті прикметники із довідки, у яких відбувається спрощення. Прикметники не повинні повторюватися.

Праця, план, товар, хлопець, поїзд, звістка, центр, вчинок.

Слов для довідок: щас..ливий, радіс..ний, піс..надцять, річний, облас..ний, безкорис..ливий, тиж..невий, чес..ний, хвас..ливий, швидкіс..ний, якіс..ний.

Гра «Коректор»

- ♦ Знайдіть і поясніть, у яких словах допущено помилки.

Совістний, доблесний, областний, радісний, шістнадцять, хрустнути, шістсот, баластний, проїздний.

Вибірковий диктант

- ♦ Запишіть тільки ті слова, у яких є спрощення приголосних, потім слова, у яких немає спрощення.

Безшелес..но, корис..но, шіс..надцять, заздріс..ний, безжаліс..ний, хвас..ливий, улес..ливий, віс..ник, виіз..ний, капос..ний, звіс..но, облас..ний, аванпос..ний, зліс..ний, балас..ний, перехрес..ний, якіс..ний, доблес..ний, форпос..ний, хворос..няк.

Виконання тесту

- ♦ Позначте одну правильну відповідь.

Спрощення приголосних позначається на письмі в усіх словах рядка:

А сер..це, учас..ник, шіс..десят;

Б доблес..но, невіс..ці, радіс..ний;

В очис..ний, безшелес..ний, студен..ство;

Г ціліс..ний, форпос..ний, прихвос..ні;

Д щотиж..ня, захис..ник, перс..невий.

- ♦ Утворіть прикметники від наведених іменників.

Піст, честь, кількість, захист, баласт, гігант, користь.

Гра «Третє зайве»

- ♦ Запишіть зайві слова.

Проіз..ний, зап'яс..ний, радіс..ний; кіс..лявий, ціліс..ний, хвас..ливий; захис..ний, хворос..няк, корис..ний.

Фізкультхвилинка

4. Творча п'ятихвилинка

ЗБ, ПФ

- ♦ Запишіть приблизний тижневий бюджет родини, запропонувати шляхи економії без шкоди для здоров'я.

Наприклад. Хлібо-булочні вироби щодня ($15 \times 7 = 105$ грн); овочі, фрукти 1 раз на тиждень (200 грн); м'ясо 1 раз на тиждень (200 грн); молоко та кисломолочні продукти щодня ($40 \times 7 = 280$ грн тощо), обід у школі ($20 \times 5 = 100$ грн).

Шляхи економії. Із залишків молочної продукції та інших інгредієнтів пекти печиво, булочки до чаю. Брати до школи свій обід тощо.

- ♦ Назвіть слово, що пишеться за правилом спрощення. (*Тижневий.*)

IV. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Запам'ятати правила про спрощення приголосних. Вивчити винятки. Виконати вправу за вибором (перевірка через урок).

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

Інтерактивна вправа «Мікрофон»

— Проблема, над якою примусило мене замислитися одне із завдань на уроці, — це...

УРОК 56

Дата _____

Клас _____

Тема. РЗМ № 13. Письмовий переказ розповідного тексту, що містить опис тварини

Мета: *навчальна* — ознайомити учнів із жанровими особливостями художнього опису; *розвивальна* — розвивати образне мислення, спостережливість, самостійність думки; удосконалювати творчі вміння створювати опис тварини в художньому стилі, мовну й мовленнєву культуру; *виховна* — сприяти формуванню любові до тварин, до всього живого, прагнення дбати про екологічну безпеку та сталий розвиток суспільства.

Обладнання: текст переказу, ілюстрації до нього, пам'ятка для написання переказу.

Тип уроку: урок розвитку зв'язного мовлення.

Очікувані результати: учні знають про особливості типів мовлення — розповіді, опису; уміють переказувати в письмовій формі, описувати тварину; розуміють значення дбайливого ставлення до природи, до братів наших менших, милосердя та співчутливості.

Хід уроку

I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МОМЕНТ. ОГОЛОШЕННЯ ТЕМИ Й МЕТИ УРОКУ. МОТИВАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Звернення вчителя до учнів

ЕР

— Тварини — незмінні супутники людини на землі. Тваринний світ багатий і різноманітний. Усі ми разом становимо єдину екосистему Землі, де немає нічого зайвого. Зникнення одного якогось виду тварин чи рослин неодмінно спричинить зникнення іншого. Тому потрібно дбайливо ставитися до нашої матінки-природи, оберігати її чи, принаймні, не шкодити їй. Сьогодні ми переказуватимемо в письмовій формі текст про одного відомого ще з дитячих казок звіра, щоб навчитися самим складати твори-описи, бачити красу довкола й цінувати її.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ

1. Опрацювання пам'ятки для написання переказів

Пам'ятка для учнів

1. Не відволікайтеся під час прослуховування тексту. Слухайте уважно.
2. Під час першого прослуховування тексту намагайтеся уявити почуте в образах, а також час і місце, про які йдеться.
3. Поділіть текст на завершені за змістом частини.
4. Зверніть увагу на незрозумілі слова, словосполучення.
5. З'ясуйте їхній зміст, намагайтеся використовувати їх під час написання переказу.
6. Запам'ятайте, про що йдеться на початку, у середині та наприкінці кожної частини.
7. Написавши переказ у чернетці, уважно прочитайте й відредагуйте його (перевірте текст, чи немає в ньому повторів, спотворених слів, чи є поділ на абзаци, чи дотримано правил милозвучності, правописне оформлення тощо).
8. Уважно перепишіть відредагований текст начисто.
9. Перевірте чистовий варіант переказу.

III. РОЗВИТОК ЗВ'ЯЗНОГО МОВЛЕННЯ

1. Читання тексту вчителем

2. Словникова робота

3. Бесіда

- ♦ Згадайте стилі мовлення.
- ♦ До якого стилю мовлення належить текст? Чому? (*Художній стиль відрізняється від решти стилів тим, що в ньому думки автора зазвичай характеризуються образністю, виразністю, емоційністю, авторською індивідуальністю, багатством мовних засобів.*)
- ♦ Які художні засоби використано?
- ♦ Знайдіть слова зі зменшено-пестливим значенням.
- ♦ Які типи мовлення є?
- ♦ До якого типу мовлення належить текст? Чому?
- ♦ Пригадайте, що таке *опис*. (*Опис — це зображення будь-якого предмета, явища дійсності, особи шляхом перерахування, розкриття їх основних ознак.*)
- ♦ Описуючи тварину, на які ознаки потрібно звернути увагу? (*На розмір, форму тіла тварини, колір шерсті, вираз очей, поведінку.*)

4. Усний переказ тексту учнями

Фізкультхвилинка

5. Повторне читання тексту вчителем

ЛИСИЧКА

Про якого лісового звірка кажуть: «Кого завгодно обхитрує»? Ну звісно про лисичку! У неї руде пухнасте хутро, біла маніжка спереду, видовжена мордочка з чорним носиком, гострі вухка, хитрі очиці. Лапки у чорних панчішках. Від природи вони у неї досить короткі, тонкі, навіть витончені, не пристосовані до тривалого бігу. Тому лисиця і змушена брати здобич завдяки своїй хитрості й спеціальним прийомам. Шахрайка легко обманює довірливих птахів, звірів і навіть людей.

Узимку найчастіше лисичка полює на мишей-полівок. Як цікаво вона це робить! Якщо руда хитрунка відчує мишачий запах у якомусь місці, то дуже тихо підкрадається до нього, а потім підстрибує і б'є об землю лапками. Почувши гучні звуки й не розуміючи, у чому справа, нажахані миші вистрибують з нірки. А лисичці тільки цього й потрібно! Є ще одна хитрість — лисиця може годинами лежати перед ніркою своєї жертви, переконливо вдаючи мертву. Миші, повіривши в те, що лисиця нежива, втрачають пильність і легко стають її здобиччю.

Проте лисичка й сама дуже цікава, часом необережна, тому потрапляє до рук мисливцям чи селянам, коли навідується до їхніх курників.

(За матеріалами інтернету)

6. Написання тексту у чернетках. Перевірка й удосконалення тексту

7. Написання переказу в чистовому варіанті. Перевірка

IV. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Повторити вивчені правила, уміти наводити приклади. Скласти усний твір (можливо, казку) «Лисичка прийшла в село (місто)».

V. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ. РЕФЛЕКСІЯ

Інтерактивний прийом «Незакінчене речення»

— Найлегшим для мене було..., а найважчим..., тому що...